

Moet je echt steeds weer zeggen dat slavernij slecht is?

Posted on 8 augustus 2020 by Piet Emmer

Racisme is terug van weggeweest. Volgens onze premier is racisme in Nederland zelfs 'systemisch'. Ik begrijp niet precies wat hij daarmee bedoelt, maar dat kan geen betrekking hebben op de Nederlandse wetgeving. Die zal toch wel racisme-proof zijn?

Misschien dat Rutte het informele racisme aan de kaak wil stellen, zoals het negeren van sollicitanten, omdat ze een migratieachtergrond hebben, een hoofddoek dragen en in het bezit zijn van een onuitspreekbare achternaam. Dat soort informele discriminatie is bijna onuitroeibaar. We moeten het echter wel proberen, al is het maar omdat we echt iedereen nodig hebben om het hoge welvaartsniveau in Nederland te behouden.

'Simply the best'

Hoe dat in een echt immigratieland werkt, is me duidelijk geworden toen ik korte tijd verbonden was aan de Universiteit van Texas. Precies op het moment waarop ik

voor het eerst mijn geheel lege werkkamer betrad, ging de telefoon. Een secretaresse wilde een afspraak maken. Buiten mijn medeweten was ik lid geworden van de commissie, die kandidaten diende te selecteren voor een hoogleraarschap in de economische geschiedenis.

Ik protesteerde en zei dat ik pas in het land was, niet op de hoogte van de academische gebruiken en geen kennis had wie er in dat vakgebied in de VS hoge ogen gooiden. Dat mocht niet baten. Ik moest lid worden, want ik wist toch wat van economische geschiedenis?

Overigens stelde de secretaresse mij gerust. Het ging er niet om wie er in de VS tot de beste historici behoorden, maar in de wereld. De vacante leerstoel was een van de meest prestigieuze in het land en geografische beperkingen speelden geen rol.: 'Simply select the best'. Dat heeft grote indruk op mij gemaakt en ik begon te begrijpen hoe een land van louter immigranten zo welvarend kon worden. Dat kan alleen als Iedereen meedoet en alleen al daarom moet elke vorm racisme bestreden worden.

Daar komt bij dat de meeste Nederlanders van mijn generatie groot zijn geworden met het afschrikwekkende voorbeeld van Nazi-Duitsland, waar het racisme wel in de wet werd verankerd. Dat resulteerde niet alleen in miljoenen moorden, maar ook in een exodus van Duitse geleerden. Dat heeft Duitsland tot een tweederangs wetenschapsland gemaakt. Kortom, als er iemand van doordrongen is dat racisme met wortel en tak uitgeroeid moet worden, dan ben ik dat.

Een ongelukkige jeugd

Wie schetst dan ook mijn verbazing toen ik zaterdag 1 augustus jl. in De Volkskrant een interview met NOS-verslaggever Gerrie Eickhof las, waarin hij melding maakt van zijn ongelukkige jeugd, zijn afwezige Surinaamse vader en de talloze racistische beledigingen, die hij te horen kreeg. Eickhof zou dan ook onaangenaam getroffen zijn dat een website van zijn werkgever 'de racistische hoogleraar Piet Emmer' noemde.

Nu weet ik wel dat iedere onderzoeker vroeg of laat voor racist wordt uitgescholden, als die zich bezighoudt met de geschiedenis van de slavenhandel en slavernij en daarover geen moreel oordeel uitspreekt, maar dat overlaat aan zijn lezers.

Vlak na het verschijnen van mijn *De Nederlandse slavenhandel* stormde een studente mijn werkkamer binnen om mij onder tranen te vertellen dat ze buiten het gebouw 'een Surinamer' had ontmoet, die mij wilde vermoorden. Ik wist werkelijk niet wat ik met die mededeling moest aanvangen en heb de studente een ondrinkbaar bekertje automatenkoffie in de hand gedrukt en haar gerust gesteld met de toezegging dat ik mij in de toekomst misschien meer zou richten op de studie van onbekende kloosterorden in de vroege Middeleeuwen.

Toen alleen de Atlantische slavenhandel een misdaad werd

Het kan overigens nog erger, want een vergelijkende studie over de Atlantische, de inter-Afrikaanse en de Arabische slavenhandel heeft een Franse collega-onderzoeker zelfs een strafklacht opgeleverd. Een activistisch collectief diende die klacht in, omdat deze studie het unieke kwaad van de Atlantische slavenhandel zou bagatelliseren. Die strafklacht was gebaseerd op een kort tevoren aangenomen wet, waarin alleen de Atlantische slavenhandel als misdaad tegen de menselijkheid werd aangemerkt en de ontkenning daarvan werd bedreigd met boetes en gevangenisstraf.

Je zou denken dat heel academisch Frankrijk als één man achter de aangeklaagde collega zou gaan staan. Per slot ging het in deze kwestie om niets minder dan de academische vrijheid om datgene, waar je belangstelling voor hebt, te onderzoeken, op reproduceerbare manier vergelijkingen te maken en berekeningen te doen en daarover te rapporteren.

Toegegeven, een aantal historici verenigde zich in de organisatie 'Liberté pour l'histoire', die onder verwijzing naar deze strafklacht de parlementsleden opriep voortaan geen wetten meer aan te nemen over de wijze waarop het verleden geïnterpreteerd diende te worden. De meerderheid van de universitaire academici hield zich echter oorverdovend stil en sommige onderzoekers leken zelfs te sympathiseren met de klagers.

Zo'n beschuldiging moet weerlegd

Een interview is iets anders dan een strafklacht, maar een onderzoeker zonder enig bewijs racist noemen heeft grote gevolgen, vooral in het hedendaagse gepolariseerde publieke debat. Wordt die beschuldiging niet ontkracht, dan verlies

je je wetenschappelijke gezag.

Tot nu toe heb ik nog geen reacties gezien van collega's, maar ik trof wel een ingezonden brief over deze kwestie aan, waarin een mij onbekende Volkskrantlezer de aantijging van Eickhof 'een beledigende leugen' noemt. 'Emmer noemt de slavernij een gruwelijk fenomeen, en ik heb nooit iets racistisch van hem gelezen. Hij heeft veel onderzoek gedaan en op basis van feiten komt hij tot conclusies.'

Ik heb geen idee hoe dit zal aflopen. Uiteraard zal ik zowel de heer Eickhof als de redactie van de Volkskrant om een rectificatie vragen en ik zal indien nodig de Raad voor de Journalistiek inschakelen.

Het risico op grond van wetenschappelijke bevindingen van racisme te worden beticht

Maar ook na zo'n rectificatie blijft er een dreiging boven de beoefening van de slavernijgeschiedenis hangen. Mocht een onderzoeker bijvoorbeeld ontdekken dat bij vrouwen in West-Afrika zowel het aantal calorieën in het voedsel als het kindertal kleiner waren dan bij slavinnen in Noord-Amerika, dan loopt hij of zij het gevaar door de Gerrie Eickhofs van deze wereld een racist te worden genoemd. Dat zal het wetenschappelijk onderzoek zeker beïnvloeden.

Als 'better be safe than sorry' de leidraad wordt, dan kunnen we innovatieve methoden en nieuwe inzichten wel vergeten. Eickhof wil dat elke bijdrage over het slavernijverleden erop hamert dat de slavenhandel en de slavernij afkeurenswaardig waren. Volgens mij weten we dat al.